Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN RICHARD DE LA TOUR
της 13ης Ιουλίου 2023[1]

Υπόθεση C-392/22

X
κατά
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[αίτηση του rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (πρωτοδικείου Χάγης με μεταβατική έδρα στο 's-Hertogenbosch, Κάτω Χώρες) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Σύστημα του Δουβλίνου – Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 – Μεταφορά του αιτούντος άσυλο στο κράτος μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας – Άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο – Αδυναμία εκτέλεσης της μεταφοράς λόγω συστημικών ελλείψεων στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων – Περιεχόμενο – Συνοπτικές επαναπροωθήσεις στα εξωτερικά σύνορα και μέτρα κράτησης στους συνοριακούς σταθμούς – Εφαρμοστέο σύστημα απόδειξης – Καθήκον και περιεχόμενο της συνεργασίας του αιτούντος άσυλο και της αρμόδιας αρχής»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά εκ νέου το ζήτημα του περιεχομένου του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013[2], δυνάμει του οποίου, όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος διεθνή προστασία στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του (στο εξής: υπεύθυνο κράτος μέλος), εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν στο εν λόγω κράτος μέλος συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου, οι οποίες εκθέτουν τον αιτούντα διεθνή προστασία σε κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[3], το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (ΕΕ 2013, L 180, σ. 31) (στο εξής: κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ).

3 Στο εξής: Χάρτης.

2. Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Χ, Σύρου υπηκόου, και του Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Υφυπουργού Δικαιοσύνης και Ασφάλειας, Κάτω Χώρες, στο εξής: Staatssecretaris), σχετικά με την απόφαση του Staatssecretaris να μην εξετάσει την αίτηση διεθνούς προστασίας που υπέβαλε ο Χ, καθόσον υπεύθυνο κράτος μέλος προς τούτο ήταν η Δημοκρατία της Πολωνίας. Ο Χ αντιτίθεται στην εκτέλεση της μεταφοράς του στο εν λόγω κράτος μέλος με την αιτιολογία ότι επαναπροωθήθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στα εξωτερικά σύνορα της Πολωνίας και εν συνεχεία τέθηκε, παρανόμως κατ' αυτόν, υπό κράτηση στον συνοριακό σταθμό του εν λόγω κράτους μέλους, υπό συνθήκες οι οποίες, επιπροσθέτως, δεν ανταποκρίνονταν στις ανάγκες του.

3. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο καλείται να αναπτύξει περαιτέρω τη νομολογία του. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διατύπωσε την αρχή επί της οποίας ερείδεται το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ στην απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ.[4], και διευκρίνισε περαιτέρω το περιεχόμενό της στις αποφάσεις της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ.[5], και της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo[6]. Η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από τα ως άνω νομολογιακά προηγούμενα στο μέτρο που ο αιτών υποστηρίζει ότι η μεταφορά του καθίσταται αδύνατη λόγω των εκ μέρους του κατ' αρχήν υπεύθυνου κράτους μέλους σοβαρών και συστηματικών προσβολών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών στα σύνορά του.

4. Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης, θα εκθέσω κατ' αρχάς τους λόγους για τους οποίους φρονώ ότι οι πρακτικές που μνημονεύονται στο σημείο 2 των παρουσών προτάσεων δεν καθιστούν, αφ' εαυτών, δυνατό να θεωρηθεί ότι συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι που πείθουν ότι ο αιτών διεθνή προστασία θα διατρέξει, σε περίπτωση μεταφοράς στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος, πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του διεθνούς προστασίας και στο πέρας της εν λόγω εξέτασης.

5. Εν συνεχεία, θα εκθέσω ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η αρμόδια αρχή οφείλει να εκτελέσει την απόφαση μεταφοράς χωρίς να προβεί, προηγουμένως, σε εξακριβώσεις ή να ζητήσει από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους εγγυήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής και αναδοχής του αιτούντος.

6. Τέλος, θα διευκρινίσω, με γνώμονα τις αρχές που έχει διατυπώσει το Δικαστήριο στη νομολογία του, το σύστημα απόδειξης και τους λεπτομερείς όρους της συνεργασίας που πρέπει να λαμβάνονται πρωτίστως υπόψη για τη διαπίστωση κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του αιτούντος στο πλαίσιο του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

4 Απόφαση C-411/10 και C-493/10 (στο εξής: απόφαση N. S. κ.λπ., EU:C:2011:865).

5 Απόφαση C-578/16 PPU (EU:C:2017:127).

6 Απόφαση C-163/17 (στο εξής: απόφαση Jawo, EU:C:2019:218).

II. Το νομικό πλαίσιο

7. Οι αιτιολογικές σκέψεις 19, 32 και 39 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ έχουν ως εξής:

«(19) Για την εγγύηση της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων προσώπων, θα πρέπει να θεσπιστούν νομικές εγγυήσεις και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής όσον αφορά αποφάσεις για μεταφορές στο υπεύθυνο κράτος μέλος, σύμφωνα, ιδίως, με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο άρθρο 47 του [Χάρτη]. Προκειμένου να τηρείται το διεθνές δίκαιο, η πραγματική προσφυγή κατά των ανωτέρω αποφάσεων θα πρέπει να καλύπτει την εξέταση της εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και της νομικής και της πραγματικής κατάστασης στο κράτος μέλος στο οποίο μεταφέρεται ο αιτών.

[…]

(32) Όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, τα κράτη μέλη δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από πράξεις του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της σχετικής νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

[…]

(39) Ο παρών κανονισμός σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, από τον [Χάρτη]. Ιδιαίτερα, ο παρών κανονισμός αποσκοπεί να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση του δικαιώματος ασύλου που διασφαλίζεται από το άρθρο 18 του Χάρτη, καθώς και τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα άρθρα 1, 4, 7, 24 και 47 αυτού. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει κατά συνέπεια να εφαρμόζεται ανάλογα.»

8. Το άρθρο 3 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόσβαση στη διαδικασία εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξετάζουν κάθε αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα στο έδαφος οποιουδήποτε από αυτά, συμπεριλαμβανομένων των συνόρων ή των ζωνών διέλευσης. Η αίτηση εξετάζεται από ένα μόνο κράτος μέλος, το οποίο είναι το οριζόμενο ως υπεύθυνο σύμφωνα με τα κριτήρια που αναφέρονται στο κεφάλαιο ΙΙΙ.

2. Εάν δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που αναφέρονται στον παρόντα κανονισμό, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας.

Όταν είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του [Χάρτη], το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο.

Όταν η μεταφορά δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, βάσει της παρούσας παραγράφου, σε κάποιο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί σύμφωνα με τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ ή στο πρώτο

κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, το προσδιορίζον κράτος μέλος καθίσταται το υπεύθυνο κράτος μέλος.

[…]»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

9. Ο προσφεύγων, Σύρος υπήκοος γεννηθείς το 1992, υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στην Πολωνία στις 9 Νοεμβρίου 2021. Την 21η Νοεμβρίου 2021 μετέβη στις Κάτω Χώρες, όπου υπέβαλε εκ νέου αίτηση διεθνούς προστασίας στις 22 Νοεμβρίου 2021. Στις 20 Ιανουαρίου 2022 το Βασίλειο των Κάτω Χωρών ζήτησε από τη Δημοκρατία της Πολωνίας να αναλάβει εκ νέου τον προσφεύγοντα, βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Την 1η Φεβρουαρίου 2022 η Δημοκρατία της Πολωνίας δέχθηκε να αναλάβει εκ νέου τον προσφεύγοντα βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, του εν λόγω κανονισμού. Με απόφαση της 20ής Απριλίου 2022, ο Staatssecretaris δεν έλαβε υπόψη την αίτηση διεθνούς προστασίας που υπέβαλε ο προσφεύγων.

10. Ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω απόφασης ενώπιον του rechtbank Den Haag, zittingsplaats ’s-Hertogenbosch (πρωτοδικείου Χάγης με μεταβατική έδρα στο ’s-Hertogenbosch, Κάτω Χώρες), αιτούντος δικαστηρίου, και ζήτησε συγχρόνως τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Στις 3 Ιουνίου 2022 το αιτούν δικαστήριο δέχθηκε την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και απαγόρευσε τη μεταφορά του προσφεύγοντος στην Πολωνία μέχρις ότου αποφανθεί επί της προσφυγής του.

11. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι πολωνικές αρχές προσέβαλαν τα θεμελιώδη δικαιώματά του και, επομένως, εκφράζει τον φόβο ότι το ίδιο θα συμβεί μετά τη μεταφορά του στην Πολωνία. Συναφώς, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι μετά την είσοδό του στην Πολωνία οι πολωνικές αρχές τον απομάκρυναν τρεις φορές από το έδαφος της Ένωσης στη Λευκορωσία, μέσω της λεγόμενης διαδικασίας «pushback». Κατ’ αυτόν, η εν λόγω διαδικασία προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στοιχείο το οποίο, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ), συνιστά απόλυτο εμπόδιο στην πραγματοποίηση μεταφοράς βάσει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ[7]. Προς τεκμηρίωση των επιχειρημάτων του, ο προσφεύγων επικαλέστηκε εκθέσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) καθώς και τη νομολογία του Δικαστηρίου, του ΕΔΔΑ και των εθνικών δικαστηρίων. Ο προσφεύγων καταγγέλλει επίσης τη μεταχείριση στην οποία τον υπέβαλαν οι πολωνικές αρχές στα σύνορα, όπου, κατά τους ισχυρισμούς του, δεν έτυχε της συνδρομής διερμηνέα προκειμένου να λάβει εξηγήσεις ή πληροφορίες. Έλαβε, εντούτοις, ένα έγγραφο στην αραβική γλώσσα, το οποίο εξηγούσε τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ. Ακολουθώντας τις συμβουλές μιας οργάνωσης, ο προσφεύγων δέχθηκε να υποβληθεί σε λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων του. Επιπλέον, ο προσφεύγων παραπονείται για τις συνθήκες κράτησής του μετά την υποβολή της αίτησής του διεθνούς προστασίας, ισχυριζόμενος ότι δεν έλαβε επαρκή τροφή και δεν έτυχε ιατρικού ελέγχου. Τέλος, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η δικαστική εξουσία στην Πολωνία δεν είναι ανεξάρτητη και ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ίδια

[7] Ο Χ παραπέμπει στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609).

προδικαστικά ερωτήματα τα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 20ής Μαΐου 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid [8].

12. Αντιθέτως, ο Staatssecretaris εκτιμά ότι μπορεί να βασιστεί πλήρως στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης έναντι της Δημοκρατίας της Πολωνίας και ότι, επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων δεν θα περιέλθει σε κατάσταση που αντιβαίνει στο άρθρο 4 του Χάρτη μετά τη μεταφορά του στο εν λόγω κράτος μέλος. Ο Staatssecretaris διευκρινίζει ότι η πρακτική του «pushback» είναι αλυσιτελής για τον σκοπό της εκτίμησης της νομιμότητας της απόφασης μεταφοράς, στο μέτρο που ο προσφεύγων δεν θα εκτεθεί στην εν λόγω πρακτική μετά τη μεταφορά του. Επιπλέον, ο Staatssecretaris υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων δεν κατέδειξε ότι η κατάσταση στην οποία θα περιέλθει, μετά τη μεταφορά του στην Πολωνία, θα χαρακτηρίζεται από τον ιδιαιτέρως αυξημένο βαθμό σοβαρότητας που καθόρισε το Δικαστήριο με την απόφαση Jawo.

13. Τέλος, ο Staatssecretaris επισημαίνει ότι δεν διαπιστώνει κανέναν λόγο χρήσης της προβλεπόμενης στο άρθρο 17 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ ρήτρας διακριτικής ευχέρειας ώστε να εξετάσει ο ίδιος την αίτηση διεθνούς προστασίας του προσφεύγοντος.

14. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να κρίνει σε ποιον βαθμό οι προσβολές των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών, ως αποτέλεσμα των πρακτικών «pushback», και τα μέτρα παράνομης κράτησης που έλαβε το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος θίγουν την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών.

15. Υπό τις συνθήκες αυτές, το rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (πρωτοδικείο Χάγης με μεταβατική έδρα στο 's-Hertogenbosch) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ, λαμβανομένων υπόψη των αιτιολογικών του σκέψεων 3, 32 και 39 και σε συνδυασμό με τα άρθρα 1, 4, 18, 19 και 47 του [Χάρτη], να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται υπό την έννοια ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών είναι αδιαίρετη και, επομένως, σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, διαπραττόμενες, πριν τη μεταφορά, από το ενδεχομένως υπεύθυνο κράτος μέλος εις βάρος υπηκόων τρίτων χωρών ως προς τους οποίους δεν έχει (ακόμη) εκδοθεί απόφαση επιστροφής δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, εμποδίζουν απολύτως τη μεταφορά στο εν λόγω κράτος μέλος;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο [πρώτο προδικαστικό] ερώτημα, έχει το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1, 4, 18, 19 και 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι, εάν το κράτος μέλος το οποίο είναι ενδεχομένως υπεύθυνο παραβιάζει με σοβαρό και συστηματικό τρόπο το δίκαιο της Ένωσης, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά δεν επιτρέπεται να στηρίζεται, στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, άνευ άλλου τινός στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών, αλλά οφείλει να άρει κάθε αμφιβολία ότι ο αιτών δεν θα περιέλθει μετά τη μεταφορά του σε κατάσταση ασύμβατη προς το άρθρο 4 του [Χάρτη] ή αντίστοιχα οφείλει να αποδεικνύει επαρκώς ότι τούτο δεν θα συμβεί;

[8] Διάταξη C-208/22 (μη δημοσιευθείσα, EU:C:2022:441).

3) Με ποια αποδεικτικά μέσα μπορεί ο αιτών να στηρίξει τα επιχειρήματά του ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ αντιτίθεται στη μεταφορά του και ποιος βαθμός αποδείξεως απαιτείται εν προκειμένω; Έχει το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά, λαμβανομένων υπόψη των αναφορών στο κεκτημένο της Ένωσης που περιλαμβάνονται στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, υποχρέωση συνεργασίας και/ή εξακρίβωσης ή πρέπει, σε περίπτωση σοβαρών και συστηματικών παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων έναντι υπηκόων τρίτων χωρών, να λαμβάνονται επιμέρους εγγυήσεις από το υπεύθυνο κράτος μέλος ως προς το ότι θα γίνουν (όντως) σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντος άσυλο μετά τη μεταφορά του; Διαφέρει η απάντηση στο ερώτημα αυτό αν ο αιτών βρίσκεται σε αποδεικτική αδυναμία εφόσον δεν μπορεί να τεκμηριώσει με έγγραφα τις συνεπείς και λεπτομερείς δηλώσεις του, ενώ κάτι τέτοιο, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των δηλώσεων, δεν μπορεί να αναμένεται;

4) Διαφοροποιείται η απάντηση [στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα], αν ο αιτών αποδεικνύει επαρκώς ότι η υποβολή διοικητικών ενστάσεων ενώπιον των αρχών και/ή η άσκηση ενδίκων βοηθημάτων στο υπεύθυνο κράτος μέλος δεν είναι δυνατές και/ή αποτελεσματικές;»

16. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν ο προσφεύγων, η Ολλανδική, η Βελγική, η Τσεχική, η Γερμανική, η Ιταλική, η Ουγγρική, η Αυστριακή και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Ανάλυση

Α. Επί του περιεχομένου του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ (πρώτο και δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)

17. Προτείνω στο Δικαστήριο να εξετάσει από κοινού το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

18. Αφενός, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην εκτέλεση απόφασης μεταφοράς αιτούντος όταν διαπιστώνεται ότι το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος διέπραξε εις βάρος του «σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης» πριν από την έκδοση της απόφασης μεταφοράς. Παρά την ιδιαιτέρως ευρεία διατύπωση του προδικαστικού ερωτήματος, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι το αιτούν δικαστήριο επικεντρώνει τα ερωτήματά του σε δύο είδη πρακτικών τις οποίες φαίνεται ότι εφαρμόζει το εν λόγω κράτος μέλος όταν οι υπήκοοι τρίτων χωρών επιχειρούν ή κατορθώνουν να διέλθουν από τα εξωτερικά σύνορά του, ήτοι την πρακτική των συνοπτικών επαναπροωθήσεων και τα μέτρα κράτησης στους συνοριακούς σταθμούς.

19. Επομένως, επισημαίνω εκ προοιμίου ότι το συγκεκριμένο προδικαστικό ερώτημα δεν συνιστά περίπτωση στην οποία ο αιτών προβάλλει την ύπαρξη ειδικώς για αυτόν εξαιρετικών περιστάσεων, όπως την ιδιαιτέρως ευάλωτη θέση του, περίπτωση την οποία το Δικαστήριο μνημόνευσε στη σκέψη 95 της απόφασης Jawo και εξέτασε με την απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ.[9].

[9] Απόφαση C-578/16 PPU (EU:C:2017:127).

20. Αφετέρου, με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει, σε περίπτωση που εκτιμήσει ότι οι ως άνω πρακτικές δεν εμποδίζουν την εκτέλεση της απόφασης μεταφοράς, το μέτρο στο οποίο η αρμόδια αρχή οφείλει να διασφαλίζει ότι ο αιτών δεν θα εκτεθεί σε κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της συγκεκριμένης μεταφοράς.

1. Επί της εμβέλειας και του τρόπου εκτίμησης της ύπαρξης κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της εκτέλεσης της μεταφοράς

21. Δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, δεν επιτρέπεται η μεταφορά αιτούντος διεθνή προστασία στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος εάν συντρέχουν βάσιμοι λόγοι που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι θα διατρέξει κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, λόγω συστημικών ελλείψεων στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Η εν λόγω διάταξη κωδικοποιεί τη νομολογία που διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφαση N. S. κ.λπ.

22. Με την απόφαση Jawo, το Δικαστήριο επέκτεινε το εύρος του ελέγχου που πρέπει να διενεργεί το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται προσφυγής κατά απόφασης μεταφοράς με την αιτιολογία ότι το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ερείδονται επί της βεβαιότητας ότι «η εφαρμογή του συστήματος αυτού δεν συνεπάγεται, σε κανένα στάδιο και υπό οποιαδήποτε μορφή, σοβαρό κίνδυνο παραβάσεων του άρθρου 4 του Χάρτη» [10], το οποίο απαγορεύει με γενικό και απόλυτο τρόπο κάθε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση [11]. Ως εκ τούτου, ο εν λόγω έλεγχος πρέπει να αφορά τόσο τον κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που ο αιτών διατρέχει κατά τον χρόνο της μεταφοράς όσο και τον κίνδυνο στον οποίο εκτίθεται ως αιτών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του, και, κατά το πέρας αυτής, είτε ως υπαχθείς στο καθεστώς πρόσφυγα ή στο καθεστώς επικουρικής προστασίας [12] είτε ως υπήκοος τρίτης χώρας εν αναμονή απομάκρυνσης, σε περίπτωση άρνησης παροχής διεθνούς προστασίας [13].

23. Κατά το Δικαστήριο, η αρμόδια αρχή οφείλει να διενεργήσει έλεγχο σε δύο στάδια.

24. Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει την εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχει πράγματι ο αιτών να υποβληθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση βάσει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων. Τα εν λόγω στοιχεία πρέπει να παρέχουν στην αρμόδια αρχή τη δυνατότητα να εκτιμήσει τη λειτουργία του συστήματος διεθνούς προστασίας στο υπεύθυνο κράτος μέλος και, ειδικότερα, αν όντως υφίστανται είτε συστημικές ή γενικευμένες ελλείψεις είτε ελλείψεις που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων [14] στην υποδοχή και στην αναδοχή των αιτούντων, καθώς και, ενδεχομένως, αν οι επιμέρους εγγυήσεις που το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να παράσχει είναι κατάλληλες και επαρκείς. Τα στοιχεία αυτά είναι δυνατόν να προκύπτουν, μεταξύ άλλων, από διεθνείς δικαστικές αποφάσεις,

[10] Απόφαση Jawo (σκέψη 89).

[11] Βλ. απόφαση Jawo (σκέψη 87).

[12] Βλ. απόφαση Jawo (σκέψη 89 στην οποία το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι, «[σ]το πλαίσιο αυτό, θα ήταν αντιφατικό η ύπαρξη ενός τέτοιου κινδύνου κατά το στάδιο της διαδικασίας ασύλου να εμποδίζει τη μεταφορά, ενώ ο ίδιος κίνδυνος να γίνεται ανεκτός, όταν η εν λόγω διαδικασία έχει ολοκληρωθεί με την αναγνώριση διεθνούς προστασίας»).

[13] Η απόφαση N. S. κ.λπ. καταδεικνύει τα ανωτέρω, δεδομένου ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, υπήρχαν συστημικές πλημμέλειες στο κράτος μέλος όπου έπρεπε να λάβει χώρα η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης του αιτούντος άσυλο, πλημμέλειες διαπιστωθείσες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατόπιν ατομικών προσφυγών των οποίων είχε επιληφθεί.

[14] Βλ. αποφάσεις Jawo (σκέψη 90 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και N. S. κ.λπ. (σκέψη 91).

όπως είναι οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ, καθώς και από αποφάσεις, εκθέσεις και λοιπά έγγραφα καταρτιζόμενα από όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης ή όργανα υπαγόμενα στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών ή ακόμη τακτικές και συγκλίνουσες εκθέσεις διεθνών ΜΚΟ. Συναφώς, αξίζει να επισημανθεί ότι, κατά το ΕΔΔΑ, «θεωρείται κατ' αρχήν ότι [οι αρμόδιες αρχές] γνωρίζουν τις γενικές ελλείψεις που εκτίθενται λεπτομερώς σε αξιόπιστες εκθέσεις προερχόμενες, μεταξύ άλλων, από την [Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων εθνών για τους πρόσφυγες], το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» [15].

25. Όσον αφορά τα κριτήρια με γνώμονα τα οποία οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να προβούν στη συγκεκριμένη εκτίμηση, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, προκειμένου να εμπίπτουν στο άρθρο 4 του Χάρτη, οι εν λόγω ελλείψεις πρέπει να έχουν έναν ιδιαιτέρως αυξημένο βαθμό σοβαρότητας, ο οποίος εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπό εξέταση υπόθεσης [16]. Κατά το Δικαστήριο, ο βαθμός αυτός υπάρχει σε περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται από έσχατη υλική στέρηση του ενδιαφερομένου, η οποία θα τον εμπόδιζε να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του –όπως, μεταξύ άλλων, τη διατροφή, την προσωπική καθαριότητα και τη στέγαση– και η οποία θα έβλαπτε την ψυχική ή σωματική υγεία του ή θα τον περιήγε σε κατάσταση εξευτελισμού ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια [17]. Επομένως, ο εν λόγω βαθμός δεν θα καλύπτει καταστάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται ακόμη και από μεγάλη ανασφάλεια ή από έντονη επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης του ενδιαφερομένου [18].

26. Το δεύτερο στάδιο του ελέγχου πρέπει να παρέχει στην αρμόδια αρχή τη δυνατότητα να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει πράγματι τον κίνδυνο να υποβληθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση λόγω της μεταχείρισης της οποίας θα τύχει κατά την εξέταση της αίτησής του και κατά το πέρας της εν λόγω εξέτασης. Η εκτίμηση αυτή απαιτεί εξατομικευμένη και λαμβάνουσα υπόψη τα μελλοντικά αποτελέσματα εκτίμηση του κινδύνου στον οποίο θα εκτεθεί ο ενδιαφερόμενος.

2. Επί των συνεπειών στην εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ των συνοπτικών επαναπροωθήσεων υπηκόων τρίτων χωρών και των μέτρων κράτησης των αιτούντων στους συνοριακούς σταθμούς

27. Εν προκειμένω, τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος δεν αφορούν την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων στην περίπτωσή του, αλλά μάλλον την ύπαρξη παραβάσεων ή ελλείψεων κατά την εφαρμογή, από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος, των διαδικασιών υποδοχής των υπηκόων τρίτων χωρών και των αιτούντων διεθνή προστασία στα σύνορά του. Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, ο προσφεύγων παραπονείται, αφενός, για τις πλείονες συνοπτικές επαναπροωθήσεις του στα εξωτερικά σύνορα της Πολωνίας πριν από την υποβολή της αιτήσεώς του διεθνούς προστασίας και, αφετέρου, για τη μεταχείριση της οποίας έτυχε κατά την είσοδό του στην πολωνική επικράτεια και την υποβολή της αιτήσεώς του διεθνούς προστασίας, καθότι τέθηκε υπό κράτηση στον συνοριακό σταθμό. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η χρήση των δύο αυτών πρακτικών επιβεβαιώνεται από αντικειμενικές, αξιόπιστες, συγκεκριμένες και δεόντως ενημερωμένες πληροφορίες.

15 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Νοεμβρίου 2019, Ilias και Ahmed κατά Ουγγαρίας (CE:ECHR:2019:1121JUD004728715, § 141).

16 Στην απόφαση Jawo (σκέψη 91), το Δικαστήριο παρέπεμψε στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, § 254).

17 Στην απόφαση Jawo (σκέψη 92), το Δικαστήριο παρέπεμψε στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, §§ 252 έως 263).

18 Βλ. απόφαση Jawo (σκέψη 93).

28. Φρονώ ότι τα ως άνω επιχειρήματα, ακόμη και αν επιβεβαιώνονται από τέτοιες πληροφορίες, δεν αρκούν για τον αποκλεισμό της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, επομένως, για την παρακώλυση της εκτέλεσης της απόφασης μεταφοράς που εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 29 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

29. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που αφορούν πρακτικές που σχετίζονται με τις συνθήκες διέλευσης των εξωτερικών συνόρων κράτους μέλους και υποβολής αιτήσεων διεθνούς προστασίας στα εν λόγω σύνορα, τα συγκεκριμένα επιχειρήματα δεν αποδεικνύουν τις προβλεπόμενες συνθήκες αναδοχής του αιτούντος σε περίπτωση μεταφοράς στο εν λόγω κράτος μέλος.

30. Όσον αφορά την πρακτική των συνοπτικών επαναπροωθήσεων των υπηκόων τρίτων χωρών από τα σύνορα κράτους μέλους, είναι πρόδηλο ότι συνιστά σοβαρή προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εν λόγω υπηκόων. Ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος του ενδιαφερομένου, η αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και στα άρθρα 18 και 19 του Χάρτη, αποτελεί βασική συνιστώσα της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης. Η εν λόγω αρχή απαγορεύει την απομάκρυνση, την απέλαση ή ακόμη την έκδοση όχι μόνο σε χώρα στην οποία το πρόσωπο μπορεί να εκτεθεί σε κίνδυνο δίωξης ή σοβαρής βλάβης (άμεση επαναπροώθηση), αλλά και σε χώρα στην οποία θα διατρέχει σοβαρό κίνδυνο μεταγενέστερης απομάκρυνσης στην εν λόγω χώρα (έμμεση επαναπροώθηση).

31. Το ΕΔΔΑ εξετάζει τη νομιμότητα της ως άνω πρακτικής, η οποία χαρακτηρίζεται επίσης ως «συνοπτική απέλαση» ή «αναγκαστική επιστροφή», στο πλαίσιο του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου[19] ή του άρθρου 4 του πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, περί αναγνωρίσεως ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέραν αυτών που περιλαμβάνονται ήδη στη Σύμβαση και στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής[20], όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο αριθ. 11, που φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση των συλλογικών απελάσεων αλλοδαπών»[21]. Η ΕΔΔΑ συνδέει την εν λόγω πρακτική με την απέλαση, η οποία ορίζεται ως κάθε αναγκαστική απομάκρυνση υπηκόου τρίτης χώρας από το έδαφος ενός κράτους, ανεξαρτήτως της νομιμότητας της διαμονής του ενδιαφερομένου, του χρόνου παραμονής του στο εν λόγω έδαφος, του τόπου σύλληψής του, της ιδιότητάς του ως μετανάστη ή αιτούντος άσυλο ή της συμπεριφοράς του κατά τη διέλευση των συνόρων[22]. Ο υπήκοος τρίτης χώρας στερείται, εν τοις πράγμασι, τη δυνατότητα πρόσβασης στο έδαφος του κράτους. Η πρόσβαση

19 Υπογραφείσα στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

20 Υπογραφέν στο Στρασβούργο στις 16 Σεπτεμβρίου 1963.

21 Κατά την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η έννοια παραπέμπει σε «διάφορα μέτρα τα οποία λαμβάνουν τα κράτη, ενίοτε με τη συμμετοχή τρίτων χωρών ή μη κρατικών φορέων, με τα οποία οι μετανάστες, περιλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, αναγκάζονται να επιστρέψουν με συνοπτικές διαδικασίες, χωρίς να αξιολογηθούν οι ατομικές ανάγκες τους όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στη χώρα ή στο έδαφος, ή στις θαλάσσιες περιοχές, χωρικά ή διεθνή ύδατα, από όπου επιχείρησαν να διασχίσουν διεθνή σύνορα ή διέσχισαν όντως διεθνή σύνορα» (βλ. Rapporteur spécial sur les droits humains des migrants (ειδικός εισηγητής σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών), *Rapport sur les moyens de répondre aux conséquences pour les droits de l'homme des mesures de renvoi de migrants sur terre et en mer*, 12 Μαΐου 2021, σημείο 34).

22 Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 13ης Φεβρουαρίου 2020, N.D. και N.T. κατά Ισπανίας (CE:ECHR:2020:0213JUD000867515, § 185). Το ΕΔΔΑ κλήθηκε να αποφανθεί επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 4 του προμνησθέντος στο σημείο 31 των παρουσών προτάσεων Πρωτοκόλλου, σχετικά με την «[α]παγόρευση των συλλογικών απελάσεων αλλοδαπών», στην άμεση και αναγκαστική επιστροφή υπηκόων τρίτων χωρών από χερσαία σύνορα κατόπιν απόπειρας, σημαντικού αριθμού μεταναστών, να διέλθουν τα εν λόγω σύνορα παρανόμως και μαζικώς. Το ΕΔΔΑ επισήμανε με την απόφασή του ότι η ιδιαιτερότητα του μεταναστευτικού πλαισίου και οι σημαντικές δυσχέρειες τις οποίες τα κράτη αντιμετωπίζουν επί του παρόντος λόγω της αυξανόμενης ροής μεταναστών και αιτούντων άσυλο δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την καθιέρωση ενός χώρου ανομίας εντός του οποίου τα άτομα δεν θα υπάγονται σε κανένα έννομο καθεστώς δυνάμενο να εξασφαλίσει την εκ μέρους τους άσκηση των δικαιωμάτων και των εγγυήσεων που προβλέπονται από την ΕΣΔΑ, δικαιωμάτων και εγγυήσεων που τα κράτη δεσμεύθηκαν να αναγνωρίζουν στα πρόσωπα που τελούν υπό τη δικαιοδοσία τους (§§ 106 και 110 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, εφαρμογή της εν λόγω νομολογίας στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουλίου 2021, Shahzad κατά Ουγγαρίας (CE:ECHR:2021:0708JUD001262517).

αυτή είναι, όμως, απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή διαδικασίας προσδιορισμού και αξιολόγησης των ιδιαίτερων αναγκών των πλέον ευάλωτων ατόμων. Ως εκ τούτου, ορισμένοι υπήκοοι τρίτων χωρών ενδέχεται να περιέλθουν σε κατάσταση αδυναμίας υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας.

32. Στο πλαίσιο αυτό, φρονώ ότι η πρακτική των συνοπτικών επαναπροωθήσεων από τα σύνορα κράτους μέλους θίγει την εύρυθμη λειτουργία του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου στη διεθνή διάστασή του, καθόσον δεν διασφαλίζει την πρόσβαση σε διεθνή προστασία.

33. Εντούτοις, το γεγονός ότι το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων του και της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 562/2006 [23], οι οποίες το οδηγούν να εφαρμόσει στα σύνορα πρακτικές που μπορεί να προσβάλλουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ενδιαφερομένων, δεν πρέπει να συνιστά αφ' εαυτού σοβαρό και αποδεδειγμένο λόγο που πείθει ότι ο αιτών διεθνή προστασία θα διατρέξει, σε περίπτωση μεταφοράς στο εν λόγω κράτος μέλος, πραγματικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του διεθνούς προστασίας και κατά το πέρας της εν λόγω εξέτασης [24]. Όπως υπογραμμίζει ο Staatssecretaris ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η πρακτική των συνοπτικών επαναπροωθήσεων είναι αλυσιτελής για τον σκοπό της εκτίμησης της νομιμότητας της απόφασης μεταφοράς, στο μέτρο που ο προσφεύγων δεν θα εκτεθεί στην εν λόγω πρακτική μετά την πραγματοποίηση της μεταφοράς του.

34. Η φύση και η σοβαρότητα του κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που διατρέχει ο αιτών λόγω της μεταφοράς του στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος πρέπει να εκτιμώνται υπό το πρίσμα συγκεκριμένων στοιχείων σχετικά με τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις του εν λόγω κράτους μέλους σε συνθήκες αντικειμενικά παρεμφερείς με εκείνες στις οποίες θα περιέλθει ο εν λόγω αιτών μετά την εκτέλεση της μεταφοράς υπό την ιδιότητα του αιτούντος κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του και, εν συνεχεία, υπό την ιδιότητα του υπαχθέντος στο καθεστώς πρόσφυγα ή στο καθεστώς επικουρικής προστασίας κατά το πέρας της εν λόγω διαδικασίας ή υπό την ιδιότητα του υπηκόου τρίτης χώρας που πρόκειται να απομακρυνθεί, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησής του [25]. Τα στοιχεία σχετικά με τις πρακτικές που εφαρμόζει το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος κατά τις απόπειρες διέλευσης των εξωτερικών συνόρων του ή κατά την υποβολή αιτήσεων διεθνούς προστασίας στα σύνορά του δεν μπορούν να προδικάσουν τη μεταχείριση της οποίας θα τύχει ο ενδιαφερόμενος στη συνέχεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του και κατά το πέρας αυτής. Ακόμη και αν καταδεικνύουν την ύπαρξη σοβαρών προσβολών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών, τα

[23] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ 2006, L 105, σ. 1).

[24] Όπως επισημαίνει η Τσεχική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της, οι δυσχέρειες που μπορεί να αντιμετωπίζει ένα κράτος μέλος για την έγκαιρη καταχώριση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας στα σημεία διέλευσης των συνόρων του δεν συνεπάγονται ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν είναι σε θέση να αναδεχθεί τον αιτούντα για τους σκοπούς της εξέτασης της αίτησής του, εφόσον από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι μεταχειρίζεται, συναφώς, τους αιτούντες διεθνή προστασία κατά τρόπο που προσβάλλει τα θεμελιώδη δικαιώματά τους.

[25] Κατά την εξέταση της αίτησής του διεθνούς προστασίας και υπό την ιδιότητα του αιτούντος, ο αιτών απολαύει των δικαιωμάτων και των εγγυήσεων που αναγνωρίζονται από την οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (ΕΕ 2013, L 180, σ. 96). Κατά το πέρας της εξέτασης της αίτησής του, ο δικαιούχος της διεθνούς προστασίας απολαύει των δικαιωμάτων τα οποία συνδέονται με το καθεστώς πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας και τα οποία προβλέπονται στο πλαίσιο της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9). Η απομάκρυνση υπηκόου τρίτης χώρας του οποίου η αίτηση διεθνούς προστασίας απορρίφθηκε είναι δυνατή μόνον υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98).

εν λόγω στοιχεία δεν θα πρέπει να θεωρηθούν κρίσιμα για τον σκοπό της εκτίμησης του κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης την οποία πρέπει να διενεργήσει η αρμόδια αρχή βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, αλλιώς θα υπήρχε κίνδυνος παράλυσης της λειτουργίας του εν λόγω κανονισμού.

35. Το ίδιο συμπέρασμα ισχύει και όσον αφορά τις ελλείψεις που παρατηρούνται στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος ως προς τη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών κατά τη διέλευση των συνόρων και την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία που τίθενται υπό κράτηση στους συνοριακούς σταθμούς. Οι εν λόγω ελλείψεις αφορούν καταστάσεις οι οποίες δεν είναι παρεμφερείς με αυτήν στην οποία περιέρχεται ο αιτών για τον οποίο εκδόθηκε απόφαση μεταφοράς, λόγω τόσο του καθεστώτος του υπηκόου τρίτης χώρας όσο και της εφαρμοστέας νομοθεσίας. Ελλείψει στοιχείων που αποδεικνύουν την ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων ελλείψεων ή ελλείψεων που επηρεάζουν ορισμένη ομάδα προσώπων κατά την εφαρμογή της οδηγίας 2013/33 και, ειδικότερα, κατά την πρόσβαση στις υλικές συνθήκες υποδοχής, οι ως άνω παρατηρήσεις δεν αρκούν επίσης ώστε να συνιστούν σοβαρό και αποδεδειγμένο λόγο που να πείθει ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει, σε περίπτωση μεταφοράς στο εν λόγω κράτος μέλος, πραγματικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του διεθνούς προστασίας ή κατά το πέρας αυτής, περιερχόμενος μεταξύ άλλων σε κατάσταση έσχατης υλικής στέρησης [26].

36. Εν κατακλείδι, ελλείψει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων δυνάμενων να καταδείξουν την ύπαρξη, στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος, συστημικών ή γενικευμένων ελλείψεων που θίγουν το καθεστώς διεθνούς προστασίας ή ελλείψεων που επηρεάζουν την αναδοχή και τη μεταχείριση αντικειμενικώς προσδιορίσιμης ομάδας ατόμων στην οποία ανήκει ο αιτών, δεν συντρέχει βάσιμος λόγος ώστε ο αρμόδια αρχή να θεωρήσει ότι η μεταχείριση της οποίας θα τύχει ο αιτών, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του και κατά το πέρας αυτής, θα τον εκθέσει σε κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Αντιθέτως, η αρμόδια αρχή οφείλει να στηρίξει την εκτίμησή της στο ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, περιλαμβανομένων εκείνων που πηγάζουν από τη Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων [27], όπως συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων [28], καθώς και από την ΕΣΔΑ [29], θα γίνουν σεβαστά, σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

37. Επομένως, υπό τις συνθήκες αυτές, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να απαιτήσει από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους εγγυήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής και διαβίωσης του αιτούντος κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του και κατά το πέρας της εν λόγω εξέτασης, άλλως παραβιάζεται η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών, στην οποία ερείδεται το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου. Επιπλέον, τέτοιες ενέργειες, καθόσον θα απαιτούν πρόσθετο χρόνο, δεν θα καθιστούν δυνατή τη διασφάλιση του ταχέος προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους και της ταχείας εξέτασης των αιτήσεων, στοιχεία που συνιστούν σκοπούς τους οποίους επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ [30].

[26] Τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τόσο τη σωματική όσο και την ψυχική τους υγεία. Βλ. άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2013/33, καθώς και απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Haqbin (C-233/18, EU:C:2019:956, σκέψεις 33 και 46).

[27] Υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)] και τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954.

[28] Συνήφθη στη Νέα Υόρκη την 31η Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967.

[29] Βλ. απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2019, M.A. κ.λπ. (C-661/17, EU:C:2019:53, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[30] Αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ και απόφαση Jawo (σκέψη 82).

38. Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω στοιχείων, εκτιμώ ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην εκτέλεση απόφασης μεταφοράς αιτούντος διεθνή προστασία ο οποίος επαναπροωθήθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στα εξωτερικά σύνορα του κράτους μέλους που, βάσει του εν λόγω κανονισμού, είναι κατ' αρχήν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του και στον οποίο επιβλήθηκε ενδεχομένως παράνομο μέτρο κράτησης στον συνοριακό σταθμό του εν λόγω κράτους μέλους, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν διαθέτει στοιχεία που καταδεικνύουν την ύπαρξη σοβαρών και αποδεδειγμένων λόγων που να πείθουν ότι ο αιτών θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του και στο πέρας της εν λόγω εξέτασης λόγω της μεταφοράς του στο εν λόγω κράτος μέλος.

39. Ελλείψει τέτοιων στοιχείων, η αρμόδια αρχή οφείλει να εκτελέσει την απόφαση μεταφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 29 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, χωρίς να προβεί, προηγουμένως, σε εξακριβώσεις ή να ζητήσει από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους εγγυήσεις όσον αφορά τη μεταχείριση της οποίας θα τύχει ο ενδιαφερόμενος κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του διεθνούς προστασίας και στο πέρας της εν λόγω διαδικασίας.

Β. Επί του συστήματος απόδειξης και της υποχρέωσης συνεργασίας που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ (τρίτο και τέταρτο προδικαστικό ερώτημα)

40. Προτείνω στο Δικαστήριο να εξετάσει από κοινού το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

41. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, αφενός, να διευκρινισθεί το σύστημα απόδειξης που εφαρμόζεται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα και τον βαθμό απόδειξης που απαιτούνται για τον σκοπό της διαπίστωσης κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, ως αποτέλεσμα μεταφοράς στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος.

42. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά με την ύπαρξη καθήκοντος συνεργασίας το οποίο υπέχει η αρμόδια αρχή με σκοπό τη διαπίστωση τέτοιου κινδύνου και, ενδεχομένως, σχετικά με το περιεχόμενο του εν λόγω καθήκοντος. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τον βαθμό στον οποίο η αρμόδια αρχή υποχρεούται να εξακριβώσει την ύπαρξη κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος ή να απαιτήσει επιμέρους εγγυήσεις σε περίπτωση σοβαρών και δομικού χαρακτήρα προσβολών των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το εν λόγω κράτος μέλος.

43. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις σχετικά με την επιρροή που μπορεί να ασκεί, στο σύστημα απόδειξης ή στον τρόπο συνεργασίας που καθορίζονται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, η έλλειψη πραγματικής δικαστικής προστασίας στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος.

1. Επί του συστήματος απόδειξης που εφαρμόζεται στο πλαίσιο του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

44. Ο νομοθέτης της Ένωσης δεν ρυθμίζει το σύστημα απόδειξης που εφαρμόζεται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Φρονώ, εντούτοις, ότι από την όλη οικονομία του εν λόγω κανονισμού και τους κανόνες που διαμόρφωσε το Δικαστήριο με τη νομολογία του μπορούν να αντληθούν οι αρχές επί των οποίων πρέπει να θεμελιώνεται το εν λόγω σύστημα.

45. Πρώτον, η εκτίμηση που πρέπει να διενεργηθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού επιτάσσει ο αιτών να έχει τη δυνατότητα να υποβάλει όλα τα στοιχεία τα οποία κατέχει και τα οποία συντείνουν στη διαπίστωση περί ύπαρξης κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση μεταφοράς στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος.

46. Η ως άνω δυνατότητα πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα στο στάδιο της προσωπικής συνέντευξης και, κατά περίπτωση, στο στάδιο της προσφυγής που ασκεί κατά της απόφασης μεταφοράς.

47. Η προσωπική συνέντευξη περιλαμβάνεται στις γενικές αρχές και τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙ του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού υποχρεώνει τη δημόσια αρχή να διεξάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα με σκοπό τη διευκόλυνση της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους και να διασφαλίζει ότι ο αιτών κατανοεί ορθώς τις πληροφορίες που του παρέχονται δυνάμει του άρθρου 4 του ίδιου κανονισμού. Η εν λόγω συνέντευξη πρέπει να παρέχει πρωτίστως στον αιτούντα τη δυνατότητα να προβεί σε τεκμηριωμένες δηλώσεις και/ή να παράσχει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και/ή έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 21, παράγραφος 3, και στο άρθρο 22, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού βάσει των οποίων μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα κράτος μέλος είναι υπεύθυνο και υποβάλλεται το αίτημα αναδοχής [31]. Τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία και έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία αφορούν την εφαρμογή των κριτηρίων προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους που απαριθμούνται στο κεφάλαιο ΙΙΙ του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το οποίο δεν καλύπτει το «κριτήριο αποκλεισμού» που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού [32]. Φρονώ, εντούτοις, ότι ουδόλως αποκλείεται η προμνησθείσα προσωπική συνέντευξη να παρέχει επίσης στον αιτούντα τη δυνατότητα να εκθέσει τις ανησυχίες του και να γνωστοποιήσει, ενδεχομένως, τα στοιχεία που μπορεί να καταδεικνύουν την ύπαρξη κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση εξέτασης του ενδεχομένου μεταφοράς του σε άλλο κράτος μέλος. Συγκεκριμένα, η διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ είναι αρκούντως ευρεία ώστε να καθιστά δυνατή την προεκτεθείσα ερμηνεία, η οποία συμβάλλει, επιπλέον, στην επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης απαιτώντας τη διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης, ήτοι την ενίσχυση των δικαιωμάτων των αιτούντων και τη βέλτιστη δυνατή συμμετοχή τους στη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους

[31] Συγκεκριμένα στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού (ΕΚ) 1560/2003 της Επιτροπής, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα μέτρα εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ 2003, L 222, σ. 3), ο οποίος αναδιατυπώθηκε με τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ, απαριθμούνται τα κρίσιμα επίσημα αποδεικτικά στοιχεία καθώς και τα ενδεικτικά στοιχεία (ή έμμεσες αποδείξεις) που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, στα οποία καταλέγονται, μεταξύ άλλων, οι τίτλοι διαμονής που έχουν χορηγηθεί στο μέλος της οικογένειας του αιτούντος, τα έγγραφα που αποδεικνύουν τη συγγένεια ή ακόμη οι τίτλοι ταξιδίου βάσει των οποίων μπορεί να αποδειχθεί με βεβαιότητα η είσοδος από εξωτερικά σύνορα ή αποσπάσματα μητρώων κέντρων κράτησης κ.λπ.

[32] Πρβλ. απόφαση N. S. κ.λπ. (σκέψη 85).

μέλους [33]. Τέλος, φρονώ ότι η συγκεκριμένη ερμηνεία επιρρωννύεται από τις αρχές που διατύπωσε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 2019, Ibrahim κ.λπ. [34] και της 16ης Ιουλίου 2020, Addis [35], σχετικά με την εκτίμηση περί σοβαρού κινδύνου απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης στην οποία ενδέχεται να εκτεθεί ο αιτών σε περίπτωση μεταφοράς στο κράτος μέλος όπου τυγχάνει ήδη διεθνούς προστασίας. Παραπέμπω συναφώς στα σημεία 55 έως 57 των παρουσών προτάσεων.

48. Μετά την έκδοση απόφασης μεταφοράς, ο αιτών μπορεί να προβάλει τους λόγους για τους οποίους η εν λόγω μεταφορά ενδέχεται να τον εκθέσει σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση στο πλαίσιο της προσφυγής που δύναται να ασκήσει κατά της εν λόγω απόφασης βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Η υπό κρίση υπόθεση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυνατότητας αυτής.

49. Δεύτερον, όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να παράσχει ο αιτών, η Επιτροπή επισήμανε με τις παρατηρήσεις της ότι, λαμβανομένης υπόψη της απόφασης Jawo, «ο αιτών πρέπει να παράσχει αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία τα οποία καταδεικνύουν την ύπαρξη ελλείψεων που είτε είναι συστημικές ή γενικευμένες είτε επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων με ιδιαιτέρως αυξημένο βαθμό σοβαρότητας».

50. Δεν συμμερίζομαι την ανάλυση αυτή.

51. Αφενός, φρονώ ότι η ως άνω ερμηνεία έχει ως αποτέλεσμα να ανατίθεται στον αιτούντα υπέρμετρο βάρος απόδειξης λαμβανομένων υπόψη των δυσχερειών που μπορεί να αντιμετωπίζει για την προσκόμιση αποδείξεων και, ειδικότερα, των πόρων που διαθέτει.

52. Συμφωνώ ότι απόκειται, κατ' αρχήν, στον αιτούντα να προσκομίσει τα στοιχεία που μπορούν να καταδείξουν ότι συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να γίνει δεκτό ότι η εκτέλεση της απόφασης μεταφοράς θα τον εκθέσει σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Εκτιμώ, εντούτοις, ότι πρέπει να επιδειχθεί σύνεση όσον αφορά τις απαιτήσεις σχετικά με τη φύση και τον βαθμό απόδειξης, δεδομένου ότι εξαρτώνται από τις περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Συμμερίζομαι, επομένως, την παρατήρηση της Πολωνικής Κυβέρνησης ότι η έλλειψη οποιουδήποτε εγγράφου που επιβεβαιώνει τη δήλωση του αιτούντος δεν πρέπει να προδικάζει αφ' εαυτής την έλλειψη αποδεικτικής ισχύος της δήλωσής του. Ορισμένοι αιτούντες είναι σε θέση να εκθέσουν, με συγκεκριμένο τρόπο, τις ανησυχίες τους παρέχοντας σχετικές πληροφορίες, ακόμη και έγγραφες αποδείξεις, σχετικά με τις συνθήκες αναδοχής τους καθότι διέμειναν, υπό την ιδιότητα του αιτούντος, στο έδαφος του κατ' αρχήν υπεύθυνου κράτους μέλους προτού αναχωρήσουν από αυτό. Αντιθέτως, άλλοι αιτούντες αδυνατούν να προσκομίσουν αποδείξεις προς στήριξη των δηλώσεών τους και, όταν έχουν τέτοιες αποδείξεις, να γνωστοποιήσουν τις πλέον κρίσιμες. Συναφώς, η Ολλανδική Κυβέρνηση υπογραμμίζει με τις παρατηρήσεις της ότι ο αιτών μπορεί να γνωστοποιήσει τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σχετικά με το οικείο κράτος μέλος, όπως τις εκθέσεις που εκπονεί η Βάση Δεδομένων Ασύλου (AIDA) ή τις συμφωνίες συνεργασίας που έχουν συναφθεί μεταξύ του συγκεκριμένου κράτους μέλους και του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAA) ή ακόμη τις εκθέσεις των οργανισμών για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Μολονότι, στο στάδιο της προσφυγής κατά απόφασης μεταφοράς, ορισμένοι αιτούντες μπορούν όντως να κάνουν χρήση των μέσων που τους παρέχονται μέσω της νομικής συνδρομής και της γλωσσικής βοήθειας, δεν

[33] Πρβλ. αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψεις 47 έως 51), και της 26ης Ιουλίου 2017, Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587, σκέψη 58).

[34] Απόφαση C-297/17, C-318/17, C-319/17 και C-438/17 (EU:C:2019:219).

[35] Απόφαση C-517/17 (EU:C:2020:579).

είμαι πεπεισμένος ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, γνωρίζουν οπωσδήποτε τις χρήσιμες πηγές πληροφοριών σχετικά με τον σεβασμό, σε ορισμένο κράτος μέλος, των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων και, ενδεχομένως, τον τρόπο πρόσβασης σε τέτοιες πηγές πληροφοριών.

53. Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι μπορεί να απαιτηθεί από τον αιτούντα να αποδείξει επαρκώς την πραγματική προσωπική κατάστασή του, μέσω της φύσης και του περιεχομένου των δηλώσεών του και, ενδεχομένως, με τα έγγραφα ή έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία που κατέχει, εντούτοις δεν μπορεί να αναμένεται από τον αιτούντα να γνωστοποιήσει αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να καταδειχθεί η ύπαρξη ελλείψεων στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος και ο βαθμός σοβαρότητας του κινδύνου που διατρέχει. Κατά τη γνώμη μου, τέτοιες ενέργειες αποτελούν ευθύνη της αρμόδιας αρχής, μόνης ικανής να προβεί στη νομική εκτίμηση που απαιτεί η εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

54. Αφετέρου, δεν διαπιστώνω κανέναν λόγο για τον οποίο πρέπει να ανατίθεται στον αιτούντα βάρος απόδειξης μεγαλύτερο από εκείνο που φέρει όταν πρέπει να καταδείξει ότι διατρέχει κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 4 του Χάρτη, σε περίπτωση επιστροφής στο κράτος μέλος όπου ήδη τυγχάνει διεθνούς προστασίας.

55. Υπενθυμίζω ότι, με την απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Ibrahim κ.λπ. [36], η οποία εκδόθηκε την ίδια ημέρα με την απόφαση Jawo, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 33, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2013/32/ΕΕ [37] δεν αντιτίθεται στην εκ μέρους κράτους μέλους άσκηση της παρεχόμενης από τη διάταξη αυτή δυνατότητας απόρριψης ως απαράδεκτης αίτησης διεθνούς προστασίας για τον λόγο ότι έχει ήδη χορηγηθεί στον αιτούντα τέτοια προστασία από άλλο κράτος μέλος, όταν οι προβλέψιμες συνθήκες διαβίωσης που θα αντιμετωπίσει ο εν λόγω αιτών ως δικαιούχος της εν λόγω προστασίας στο άλλο κράτος μέλος δεν θα τον εκθέσουν σε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη [38].

56. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διατύπωσε αρχές πανομοιότυπες με εκείνες της απόφασης Jawo, εφαρμόζοντας κατ' αναλογίαν την εν λόγω απόφαση. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν οι αρχές κράτους μέλους διαθέτουν στοιχεία που προσκομίζει ο αιτών προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου στο κράτος μέλος που του έχει ήδη χορηγήσει διεθνή προστασία, οι εν λόγω αρχές οφείλουν να εκτιμούν, βάσει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων και υπό το πρίσμα του επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από το δίκαιο της Ένωσης, αν όντως υφίστανται είτε συστημικές ή γενικευμένες ελλείψεις είτε ελλείψεις που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων [39]. Ο δε βαθμός σοβαρότητας είναι, ευλόγως, πανομοιότυπος με εκείνον που καθορίστηκε με την απόφαση Jawo και συνεπάγεται ότι ο ενδιαφερόμενος πρέπει να εκτίθεται σε κίνδυνο να περιέλθει σε κατάσταση έσχατης υλικής στέρησης [40].

[36] Απόφαση C-297/17, C-318/17, C-319/17 και C-438/17 (EU:C:2019:219).

[37] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60). Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 33, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρήσουν αίτηση για διεθνή προστασία απαράδεκτη, εάν έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία από άλλο κράτος μέλος.

[38] Βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Ibrahim κ.λπ. (C-297/17, C-318/17, C-319/17 και C-438/17, EU:C:2019:219, σκέψη 101).

[39] Βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Ibrahim κ.λπ. (C-297/17, C-318/17, C-319/17 και C-438/17, EU:C:2019:219, σκέψη 88).

[40] Βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Ibrahim κ.λπ. (C-297/17, C-318/17, C-319/17 και C-438/17, EU:C:2019:219, σκέψη 90).

57. Με την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Addis [41], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εκτίμηση κινδύνου μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 4 του Χάρτη πρέπει να διενεργείται αφού δοθεί στον αιτούντα η δυνατότητα να παρουσιάσει όλα τα στοιχεία, ιδίως προσωπικού χαρακτήρα, που μπορούν να επιβεβαιώσουν την ύπαρξη του σχετικού κινδύνου [42]. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσωπική συνέντευξη παρέχει στην αποφαινόμενη αρχή τη δυνατότητα όχι μόνο να αξιολογήσει τη συγκεκριμένη κατάσταση του αιτούντος και το κατά πόσον είναι ευάλωτος, αλλά και να βεβαιωθεί ότι ο αιτών κλήθηκε να παράσχει «όλα τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η επιστροφή του στο κράτος μέλος που του έχει ήδη χορηγήσει διεθνή προστασία θα τον εξέθετε σε κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το εν λόγω άρθρο 4» [43].

58. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως και ο νομοθέτης της Ένωσης, το Δικαστήριο δεν έθεσε στην περίπτωση αυτή οποιαδήποτε απαίτηση όσον αφορά τη φύση και την ισχύ των αποδεικτικών στοιχείων τα οποία οφείλει να παράσχει ο αιτών προς στήριξη των ισχυρισμών του. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, ουδείς λόγος συντρέχει για τη μη εφαρμογή των ως άνω αρχών στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, στο μέτρο που δεν υφίσταται λόγος διαφοροποίησης της κατάστασης του αιτούντος ο οποίος δηλώνει ότι διατρέχει κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ανάλογα με το αν επιστρέφει στο κράτος μέλος όπου ήδη τυγχάνει διεθνούς προστασίας ή στο υπεύθυνο κράτος μέλος.

59. Εξ αυτού συμπεραίνω ότι απόκειται στον αιτούντα να προβεί σε τεκμηριωμένες δηλώσεις και, ενδεχομένως, να προσκομίσει όλα τα στοιχεία τα οποία κατέχει και τα οποία μπορούν να καταδείξουν ότι συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να γίνει δεκτό ότι θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της μεταφοράς του στο κανονικά υπεύθυνο κράτος μέλος.

2. Επί της υπάρξεως και, ενδεχομένως, του περιεχομένου του καθήκοντος συνεργασίας που υπέχει η αρμόδια αρχή στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ

60. Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τον βαθμό στον οποίο η αρμόδια αρχή οφείλει να συνεργαστεί με τον αιτούντα με σκοπό τη διαπίστωση κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση μεταφοράς στο κανονικά υπεύθυνο κράτος μέλος. Τέτοια υποχρέωση, καθόσον θα απαιτούσε από την εν λόγω αρχή να εξετάσει και να εκτιμήσει διεξοδικά την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, θα μπορούσε να αντισταθμίσει τις δυσχέρειες τις οποίες αντιμετωπίζει ο αιτών όσον αφορά την απόδειξη της ύπαρξης τέτοιου κινδύνου, δεδομένου, επιπλέον, ότι ο αιτών δεν διαθέτει τις ίδιες διαδικαστικές εγγυήσεις με τις προβλεπόμενες στις οδηγίες 2011/95 και 2013/32.

61. Ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ δεν θεσπίζει οποιαδήποτε υποχρέωση συνεργασίας του αιτούντος και της αρμόδιας αρχής στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού.

41 Απόφαση C-517/17, EU:C:2020:579.

42 Βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Addis (C-517/17, EU:C:2020:579, σκέψη 53).

43 Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Addis (C-517/17, EU:C:2020:579, σκέψη 54).

62. Αφενός, ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ βασίζεται, πρωτίστως, στις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της διοικητικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Μολονότι ο αιτών τυγχάνει ακρόασης από την αρμόδια αρχή κατά τη διάρκεια προσωπικής συνέντευξης, η διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους βασίζεται, μεταξύ άλλων, κατά το κεφάλαιο VII του εν λόγω κανονισμού, στη διαβίβαση πληροφοριών, στην ανταλλαγή στοιχείων και στους διοικητικούς διακανονισμούς μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, σκοπός του κανονισμού 1560/2003, κατά την αιτιολογική σκέψη 1 αυτού, είναι να καθορίσει ορισμένους κανόνες και συγκεκριμένους λεπτομερείς όρους για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, «ώστε να διευκολύνεται η συνεργασία μεταξύ των αρχών των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του, τόσο όσον αφορά τη διαβίβαση και τη διεκπεραίωση των αιτημάτων αναδοχής και εκ νέου ανάληψης όσο και τις αιτήσεις πληροφόρησης και την εκτέλεση των μεταφορών».

63. Αφετέρου, με το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ κωδικοποιήθηκαν οι αρχές που διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφαση N. S. κ.λπ., χωρίς ο νομοθέτης της Ένωσης να περιλάβει ειδικές διατάξεις όσον αφορά την ύπαρξη ενδεχόμενου καθήκοντος συνεργασίας του αιτούντος και της αρμόδιας αρχής.

64. Λαμβανομένης υπόψη της σιωπής του νομοθετήματος, η Πολωνική Κυβέρνηση προτείνει με τις παρατηρήσεις της να εφαρμοστούν κατ' αναλογίαν οι διατάξεις του άρθρου 4 της οδηγίας 2011/95, καθόσον το αιτούν δικαστήριο εκτιμά συναφώς ότι η υποχρέωση συνεργασίας που καθιερώνεται για τον σκοπό της διαπίστωσης κινδύνου απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση μεταφοράς στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος είναι, εκ φύσεως και λόγω του περιεχομένου της, παρεμφερής με εκείνη που καθιερώνεται στο πλαίσιο της οδηγίας 2011/95.

65. Η αναλογική εφαρμογή απαιτεί αν όχι ταυτότητα, τουλάχιστον ομοιότητα μεταξύ της περίπτωσης η οποία δεν διέπεται από καμία ρύθμιση και εκείνης που έχει ρυθμιστεί από τον νομοθέτη της Ένωσης. Πάντως, μολονότι ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ διαφέρει, ως προς το αντικείμενο και τον σκοπό του από τις οδηγίες 2011/95 και 2013/32[44], η περίπτωση που εκτίθεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, σχετικά με τη διαπίστωση κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση μεταφοράς του αιτούντος στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος, καθώς και η περίπτωση που προβλέπεται στο άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95, σχετικά με τη διαπίστωση πραγματικού κινδύνου σοβαρής βλάβης σε περίπτωση επιστροφής του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, εμφανίζουν ομοιότητα ως εκ της ratio καθεμίας εκ των διατάξεων αυτών. Είναι αληθές ότι το περιεχόμενο της εκτίμησης περί κινδύνου που διενεργείται στο πλαίσιο της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους είναι πιο περιορισμένο. Επιδιώκει, εντούτοις, τον ίδιο σκοπό με την εκτίμηση που διενεργείται κατά τη διάρκεια της εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας, ήτοι τη διασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του αιτούντος, συνεπάγεται δε την παρέμβαση των ίδιων παραγόντων.

66. Δεν θεωρώ, εντούτοις, ότι είναι αναγκαία μια κατ' αναλογίαν εφαρμογή. Συγκεκριμένα, με τις αποφάσεις N. S. κ.λπ., της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ.[45], και Jawo, το Δικαστήριο καθιέρωσε έμμεση υποχρέωση συνεργασίας του αιτούντος και της αρμόδιας αρχής στο πλαίσιο

[44] Οι οδηγίες αυτές καθορίζουν τους ουσιαστικούς και τυπικούς κανόνες που εφαρμόζονται στη χορήγηση διεθνούς προστασίας, ενώ ο εν λόγω κανονισμός καθορίζει μέθοδο και κριτήρια για τον σκοπό του προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους.

[45] Απόφαση C-578/16 PPU (EU:C:2017:127).

της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, οι λεπτομέρειες της οποίας προσομοιάζουν με αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95.

67. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι δηλώσεις του αιτούντος κατά την προσωπική συνέντευξή του και, ενδεχομένως, οι έγγραφες αποδείξεις ή οι έμμεσες αποδείξεις που παρέχει συνιστούν απλώς και μόνον την αφετηρία της διαδικασίας εκτίμησης των γεγονότων και των περιστάσεων εκ μέρους των αρμοδίων αρχών [46]. Όπως και οι διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφοι 3 και 5, της οδηγίας 2011/95 [47], το Δικαστήριο απαιτεί από την αρμόδια αρχή να εκτιμήσει τον πραγματικό κίνδυνο που ο αιτών διατρέχει να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος διεθνούς προστασίας στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος, αλλά και της ειδικής περίπτωσης του αιτούντος και, επομένως, η αρμόδια αρχή οφείλει να διενεργήσει εξατομικευμένη εκτίμηση [48].

68. Βεβαίως, το περιεχόμενο της συνεργασίας του αιτούντος και της αρμόδιας αρχής στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ διαφέρει από τη συνεργασία που καθιερώνεται στο πλαίσιο του άρθρου 4 της οδηγίας 2011/95 σε μία περίπτωση: εκείνη στην οποία η εν λόγω εκτίμηση αναδεικνύει την ύπαρξη σοβαρών και αποδεδειγμένων λόγων που πείθουν ότι ο αιτών θα διατρέξει κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της μεταφοράς του στο υπεύθυνο κράτος μέλος. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, οι αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της διοικητικής συνεργασίας στις οποίες βασίζεται ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ επιτάσσουν, κατά τη γνώμη μου, η αρμόδια αρχή να ζητεί, κατά περίπτωση, από το κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους και προσήκουσες εγγυήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής ή αναδοχής του αιτούντος, τούτο δε προκειμένου η απόφαση μεταφοράς να εκτελεστεί με σεβασμό του άρθρου 4 του Χάρτη. Ειδικότερα, σε περίπτωση που οι εν λόγω εγγυήσεις αποδειχθούν ανεπαρκείς, το συγκεκριμένο άρθρο συνεπάγεται την υποχρέωση μη εκτέλεσης της απόφασης, το δε άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ υποχρεώνει την αρμόδια αρχή να εξακολουθήσει να εξετάζει τα κριτήρια του κεφαλαίου ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο (δεύτερο εδάφιο) ή να εξετάσει η ίδια την αίτηση διεθνούς προστασίας (τρίτο εδάφιο).

3. Επί των συνεπειών στο καθεστώς απόδειξης ή στον τρόπο συνεργασίας που καθορίζονται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ ενδεχόμενης αναποτελεσματικότητας ή ανεπάρκειας των μέσων ένδικης προστασίας στο υπεύθυνο κράτος μέλος

69. Τέλος, με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις σχετικά με τον βαθμό στον οποίο η αναποτελεσματικότητα ή η ανεπάρκεια των μέσων ένδικης προστασίας που έχει ως αποτέλεσμα τη μη αποτελεσματική δικαστική προστασία στο υπεύθυνο

[46] Βλ., στο πλαίσιο της οδηγίας 2011/95, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Στρατιωτική θητεία και άσυλο) (C-238/19, EU:C:2020:945, σκέψη 52).

[47] Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, η αρμόδια αρχή οφείλει να αξιολογεί την αίτηση σε εξατομικευμένη βάση, συνεκτιμώντας, μεταξύ άλλων, όλα τα συναφή στοιχεία που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, τις συναφείς δηλώσεις και τα έγγραφα που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το αν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη, την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος ή το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 2011/95, οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση, όταν, μεταξύ άλλων, οι εν λόγω δηλώσεις θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωσή του, η δε γενική αξιοπιστία του αιτούντος είναι αποδεδειγμένη.

[48] Βλ. απόφαση Jawo (σκέψεις 94 έως 97).

κράτος μέλος επηρεάζει το καθεστώς απόδειξης ή τον τρόπο συνεργασίας που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ.

70. Όπως και η Ολλανδική Κυβέρνηση, φρονώ ότι η ενδεχόμενη ύπαρξη ελλείψεων στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος δεν ασκεί, αυτή καθεαυτήν, επιρροή στο καθεστώς απόδειξης ή στον τρόπο συνεργασίας του αιτούντος και της αρμόδιας αρχής. Το συγκεκριμένο στοιχείο δεν συνιστά αφ' εαυτού παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη. Σε συνδυασμό με την ύπαρξη ελλείψεων του συστήματος διεθνούς προστασίας, ασκεί, αντιθέτως, επιρροή στο περιεχόμενο της εκτίμησης περί κινδύνου που πρέπει να διενεργήσει η αρμόδια αρχή και, ενδεχομένως, στις συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους εγγυήσεις που δύναται να ζητήσει.

71. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, φρονώ ότι απόκειται στην αρμόδια αρχή να αξιολογήσει, σε συνεργασία με τον αιτούντα, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο αιτών θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της μεταφοράς του στο κατ' αρχήν υπεύθυνο κράτος μέλος. Μολονότι ο αιτών οφείλει να προβεί σε τεκμηριωμένες δηλώσεις και, ενδεχομένως, να προσκομίσει όλα τα στοιχεία που κατέχει, τα οποία μπορούν να καταδείξουν την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, η αρμόδια αρχή οφείλει, από την πλευρά της, να εκτιμήσει τα εν λόγω στοιχεία και να διενεργήσει την εκτίμηση του κινδύνου λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος διεθνούς προστασίας στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, αλλά και της ειδικής περίπτωσης του αιτούντος, ζητώντας, ενδεχομένως, από το εν λόγω κράτος μέλος επιμέρους και προσήκουσες εγγυήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής ή αναδοχής του αιτούντος.

V. Πρόταση

72. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (πρωτοδικείο Χάγης με μεταβατική έδρα στο 's-Hertogenbosch, Κάτω Χώρες) ως εξής:

Το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχει την έννοια ότι:

– δεν αντιτίθεται στην εκτέλεση απόφασης μεταφοράς αιτούντος διεθνή προστασία ο οποίος επαναπροωθήθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στα εξωτερικά σύνορα του κράτους μέλους που, βάσει του εν λόγω κανονισμού, είναι κατ' αρχήν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του και στον οποίο επιβλήθηκε ενδεχομένως παράνομο μέτρο κράτησης στον συνοριακό σταθμό του εν λόγω κράτους μέλους, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν διαθέτει στοιχεία που καταδεικνύουν την ύπαρξη σοβαρών και αποδεδειγμένων λόγων που να πείθουν ότι ο αιτών θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής του και κατά το πέρας αυτής λόγω της μεταφοράς του στο εν λόγω

κράτος μέλος. Ελλείψει τέτοιων στοιχείων, η αρμόδια αρχή οφείλει να εκτελέσει την απόφαση μεταφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 29 του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, χωρίς να προβεί, προηγουμένως, σε εξακριβώσεις ή να ζητήσει από το κράτος μέλος που είναι κατ' αρχήν υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση διεθνούς προστασίας να παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες ή επιμέρους εγγυήσεις όσον αφορά τη μεταχείριση της οποίας θα τύχει ο ενδιαφερόμενος κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του διεθνούς προστασίας και στο πέρας της εν λόγω διαδικασίας·

– απόκειται στην αρμόδια αρχή να εκτιμήσει, σε συνεργασία με τον αιτούντα διεθνή προστασία, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι που πείθουν ότι ο αιτών θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης λόγω της μεταφοράς του στο κράτος μέλος που είναι κατ' αρχήν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του διεθνούς προστασίας. Μολονότι ο αιτών οφείλει να προβεί σε τεκμηριωμένες δηλώσεις και, ενδεχομένως, να προσκομίσει όλα τα στοιχεία που κατέχει, τα οποία μπορούν να καταδείξουν την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, η αρμόδια αρχή οφείλει, από την πλευρά της, να εκτιμήσει τα εν λόγω στοιχεία και να διενεργήσει την εκτίμηση του κινδύνου λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος διεθνούς προστασίας στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, αλλά και της ειδικής περίπτωσης του αιτούντος, ζητώντας, ενδεχομένως, από το εν λόγω κράτος μέλος επιμέρους και προσήκουσες εγγυήσεις όσον αφορά τις συνθήκες υποδοχής ή αναδοχής του αιτούντος.